

Klimaatverbond
Nederland

Inventarisatie

lokale hitteplannen

Stand van zaken, aanpak & knelpunten

Klimaatverbond
Nederland

Als opvolging op het [Symposium Lokale Hitteplannen](#) (een initiatief van het team van de Nationale klimaatadaptatiestrategie) op 8 oktober 2019 heeft ~~het~~ Klimaatverbond Nederland een consultatieronde gedaan onder de gemeenten die aan dit symposium hebben deelgenomen en daarbij hadden aangegeven interesse te hebben in het opstellen van een lokaal hitteplan. Onderstaande samenvatting is op basis van de informatie die is ontvangen van 15 gemeenten (waarvan 7 G40 gemeenten):

1. **Apeldoorn**
2. **Arnhem**
3. **Den Haag**
4. **Dordrecht**
5. Kampen
6. Katwijk
7. **Leiden**
8. Lingewaard
9. Lochem
10. Rheden
11. **Rotterdam**
12. Schagen
13. Stichtse Vecht
14. **Utrecht**
15. Zwijndrecht

We realiseren ons dat de informatie hiermee niet compleet is – er zijn ook andere gemeenten bezig met lokale hitteplannen – maar deze consultatie geeft wel een beeld dat bruikbaar is voor het vervolgproces.

Stand van zaken

Onder de 15 geconsulteerde gemeenten is er een tweedeling te maken tussen gemeenten die het lokale hitteplan zien als een *mogelijke* opvolging van het door het Deltaplan Klimaatadaptatie ingegeven proces van stresstesten en lokale risicodialogen, en gemeenten die de keuze voor een lokaal hitteplan (vanuit het idee van urgentie) onafhankelijk daarvan hebben genomen. Tot de eerste groep behoren Katwijk, Leiden, Lingewaard en Schagen. Zij zijn nog bezig met de stresstesten en risicodialogen en zien het lokale hitteplan als een mogelijke oplossing voor prioriteiten die uit dit proces voortkomen. Indien er uiteindelijk voor een lokaal hitteplan wordt gekozen, dan zal dit waarschijnlijk pas in de loop van volgend jaar worden gerealiseerd.

Van alle geconsulteerde gemeenten die al wel met het opstellen van een lokaal hitteplan zijn gestart, is Utrecht het verst gevorderd. Het plan is in de afrondende conceptfase en zal naar verwachting binnen enkele maanden (nog vóór de zomer) door de wethouder worden goedgekeurd. Ook Rotterdam verwacht een lokaal hitteplan voor de zomer op te kunnen leveren, maar dan voor één wijk (het Oude Noorden) – de overige wijken volgen later. Gemeente Dordrecht, Arnhem en Rheden verwachten nog wat langer nodig te hebben, maar zetten de horizon nog wel binnen dit jaar. Hoewel ze daarmee tijdens de komende zomer nog geen vastgesteld plan hebben, geeft gemeente Arnhem aan te verwachten dat de tussentijdse bevindingen het komende seizoen al wel zullen bijdragen aan een betere hiterespons. Ook Dordrecht richt zijn planning zo in, dat de belangrijkste hittecommunicatiemiddelen klaarliggen vóór de zomer. De ervaringen gedurende de zomer kunnen dan mooi meegenomen worden in de verdere ontwikkeling van het hitteplan.

Gemeente Den Haag, Apeldoorn, Kampen en Stichtse Vecht zitten nog in de voorbereidende fase (opstellen van hittekaarten, voorbereidend overleg, strategie/plan van aanpak). Den Haag is in de verkennende fase van een lokaal hitteplan, maar heeft al wel de stresstesten voor hitte afgerond en de resultaten opgenomen in hun klimaatatlas. Ook zijn er al interne risicodialogen gevoerd op het thema hitte met o.a. de GGD, en zijn er ambities en eisen voor nieuwe ontwikkelingen in de stad opgesteld (in concept).

Gemeente Apeldoorn heeft het maken van een hitteplan nog op de agenda staan.

Twee gemeenten (Lochem en Zwijndrecht) hebben aangegeven vooralsnog geen hitteplan op te stellen. Voor Lochem is dit omdat hitte in de stresstest niet als prioriteit voor deze landelijke en groene gemeente naar voren is gekomen. De sociale cohesie is er goed (*“mensen letten goed op elkaar”*). Wel geeft Lochem aan de nationale communicatie over hitte goed te volgen en zich actief in te zetten om dit lokaal te communiceren.

Aanpak

De 'Handreiking lokale hitteplannen' zoals opgesteld door de NAS blijkt voor de gemeenten die bezig zijn met het ontwikkelen van een lokaal hitteplan een bruikbare leidraad te zijn. Desondanks zijn er grote verschillen in aanpak, afgestemd op de lokale situatie (o.a. grootte van de gemeente), capaciteiten en behoeften. Rotterdam heeft bijvoorbeeld gekozen voor een integrale aanpak met het klimaatadaptatie initiatief (het 'Rotterdams Weerwoord'). Hierin wordt gekozen voor een persoonlijke benadering ('Rotterdammers in beweging') en een wijkgerichte aanpak. Daarbij combineert de gemeente lokale, sociale componenten (o.a. informeren via gebiedsgidsen, samenwerken met actieve bewonersgroepen en aansluiten bij weerbaarheidstraining voor ouderen) met ruimtelijke ordening (bijv. vergroening en watertappunten op drukbezochte plaatsen, die ook waardevol zijn voor daklozen). Het Oude Noorden is gekozen als pilot, waarna het hitteplan voor deze wijk zal fungeren als voorbeeld voor andere wijken.

Waar Rotterdam de diepte ingaat, zoekt Arnhem juist de (geografische) breedte op: deze gemeente steekt (in eerste instantie) stadsbreed in, en kijkt zelfs over de eigen grenzen heen door samen op te trekken met gemeente Rheden (voor één van hun kernen, het naastgelegen Velp) en GGD Gelderland-Midden. Om de opgave toch hanteerbaar te houden, focust het team van Arnhem, Rheden en GGD Gelderland-Midden allereerst op de meest kwetsbare groep: alleenstaande, kwetsbare ouderen. Nu is niet iedereen die ouder is en alleen woont kwetsbaar. Arnhem, Rheden en de GGD Gelderland-Midden kijken daarom naar factoren als sociale kwetsbaarheid, verminderde mobiliteit, medicijngebruik (bijvoorbeeld voor hart- en vaatandoeningen) en of mensen mogelijk in een voorstadium van dementie zitten.

Om de doelgroep op lokaal niveau beter in beeld te krijgen, gaan Arnhem, Rheden en de GGD Gelderland-Midden in gesprek met lokale zorgpartijen (formele en informele zorg). Gemeente Arnhem en Rheden benadrukken daarbij het belang van aansluiten bij bestaande initiatieven en niet alles 'opnieuw' te doen. Er gebeurt volgens de gemeente Arnhem namelijk al best veel en "*wat werkt, dat werkt*". Daarbij speelt ook mee dat dit in de ogen van de gemeente de beste manier is om de doelgroep te bereiken: niet weer een nieuw initiatief of nieuwe gezichten, maar het brengen van de boodschap via het bestaande, vertrouwde netwerk van de alleenstaande oudere.

Utrecht heeft gekozen de Handreiking lokale hitteplannen gedurende het hele proces nauwgezet te volgen. Dit heeft geresulteerd in een stadsbreed hitteplan.

ook gemeente Dordrecht steekt stadsbreed in, en werkt daarbij samen met de GGD Zuid-Holland Zuid en de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Daarnaast betrekken ze ook de Veiligheidsregio, om een koppeling te leggen met het Waterveiligheidsplan. Dit is vanuit de gedachte dat voor waterveiligheid grotendeels dezelfde kwetsbare doelgroepen en communicatielijnen gelden (hitte in de zomer en waterveiligheid meer in het najaar/winter). Het plan is om handelingsperspectieven op te stellen voor ouderen, kinderen, bedrijven en evenementen.

Gemeente Apeldoorn heeft het voornemen om voor het hitteplan regionaal op te trekken, gekoppeld aan de ontwikkeling van de Regionale Adaptatiestrategie voor de regio Vallei en Veluwe (28 gemeenten). Het opstellen van het hitteplan zou vooral getrokken moeten worden vanuit het sociale domein, waarbij de GGD en de Veiligheidsregio belangrijke trekkers zullen zijn. Wel moet er een link gelegd worden naar het fysieke domein, waarbinnen op het gebied van hitte al het één en ander is gebeurd. Zo heeft de gemeente een klimaatatlas opgesteld, met daarin actuele hittestresskaarten en maatregelen op buurt/wijk niveau. Het gaat hierbij met name om fysieke maatregelen op het gebied van water en groen die de impact van hitte moeten verminderen.

Uitdagingen en knelpunten

Arnhem ziet de uitdaging in de grote omvang van het hitte domein. Alles aanpakken gaat niet, maar op wie of wat richt je je dan het eerst? Het maken van deze keuzes ervaart Arnhem als lastig. De veelheid aan partijen en initiatieven biedt echter ook kansen. Zo is de gemeente Arnhem aan het kijken hoe het de sociale cohesie kan verbeteren in bepaalde wijken. Dit is niet direct gekoppeld aan het hitteplan, maar biedt wel mogelijkheden voor kruisbestuiving: *“Het zit wel in het achterhoofd”*.

Gemeente Rheden noemt specifiek de uitdaging om lokale data te vinden over kwetsbare groepen. Welke mensen en hoeveel ondervinden nu de meeste impact? Deze data is vaak alleen op hoger geografisch niveau beschikbaar. De lokale data die wel voor handen is, is niet hitte-specifiek. *“Het gaat vaak om het combineren van data. Mensen bellen niet met de GGD om te melden dat ze last hebben van de hitte. Wél geven ze in onderzoeken aan dat ze vinden dat hun huis te oud is, de wijk te weinig groen heeft, etc. – allemaal zaken die een relatie hebben met hittebeleving, maar niet specifiek als zodanig worden benoemd.”*

Gemeente Dordrecht bekijkt het vinden van lokale data ook vanuit de andere kant – die van de inwoner. *“Het zou fijn zijn als er landelijk een website komt voor hitte zoals er voor waterveiligheid al is (www.overstroomik.nl), met een postcodecheck en informatie over wat je zelf kunt doen.”*

Rotterdam noemt als knelpunt het bereiken van bepaalde kwetsbare doelgroepen, zoals eenzame ouderen en daklozen. Ook is het belangrijk beter inzicht te krijgen in het hittegedrag van deze groepen. Voor Utrecht, die alle zorginstellingen wil betrekken in het hitteplan, zijn het juist de grotere organisaties, zoals ziekenhuizen, die lastig te bereiken zijn omdat het moeilijk is de verantwoordelijke persoon te identificeren.

Met name de gemeenten die nog in de voorbereidende fase zitten, worstelen met de tweespalt tussen ruimtelijke ordening en het sociale domein. Dit begint bij het feit dat klimaatadaptatie, en specifiek de stresstesten en risicodialogen, vaak vanuit met name de ruimtelijke ordening worden ingestoken. Daarmee wordt het lokale hitteplan als mogelijk oplossing minder vanzelfsprekend. Ook de eigen gemeentelijke organisatie is vaak volgens deze zuilen opgezet, waarbij klimaatadaptatie, inclusief het hitteplan vaak belegd is bij de afdeling Ruimtelijke Ordening. Verschillende gemeenten geven aan dat het daarom lastig is om de afdeling verantwoordelijk voor het sociaal domein goed aan boord te krijgen.

Soms is een uitdaging in de voortgang van het hitteplan ook gewoon een hele platte: gebrek aan tijd en menskracht. Het hitteplan is weer een extra activiteit en, zoals gemeente Rheden het zegt: *“Iedereen doet het erbij”*. Ook wisseling van de wacht van verantwoordelijke personen werd door verschillende gemeenten als vertragende factor genoemd.

Van de 15 geconsulteerde gemeenten hebben er zeven (Arnhem, Den Haag, Katwijk, Leiden, Rheden, Rotterdam, Utrecht) interesse in een bijeenkomst als vervolg op het Symposium Lokale Hitteplannen in oktober 2019, om dieper in te gaan op hoe je zo'n lokaal hitteplan nou het best kunt aanpakken, en om kennis en ervaringen uit te wisselen met andere gemeenten. Twee gemeenten (Kampen, Stichtse Vecht) hebben mogelijk interesse, indien er niet teveel overlap is met bijeenkomsten die ze eerder hebben bijgewoond op dit gebied (Symposium Lokale Hitteplannen in 2019; bijeenkomsten van de GGD, RIVM, ...). Twee gemeenten (Lingewaard, Schagen) vinden het nu nog te vroeg voor zo'n bijeenkomst, gezien het tijdsfad van hun eigen proces.

Klimaatverbond Nederland, Maart 2020

aanpassing@klimaatverbond.nl